

Ministrstvo za pravosodje
Ministrstvo za javno upravo

PRIPOMBE DRUŠTVA NOVINARJEV SLOVENIJE NA PREDLOGA SPREMEMB IN DOPOLNITEV ZAKONA O SODIŠČIH IN ZAKONA O SODNIŠKI SLUŽBI

V Društvu novinarjev Slovenije opozarjamo, da so določbe iz predlogov sprememb in dopolnitev Zakona o sodiščih in Zakona o sodniški službi, ki ju je v javno razpravo poslalo Ministrstvo za pravosodje, na področju dostopa do informacij o delu sodišč in opravljanju sodniške službe, korak v napačno smer. Če lahko pozdravimo zavezo sodišč po proaktivnem objavljanju relevantnih sodb, pa Ministrstvo za pravosodje pozivamo, da umakne sporne predloge, ki zapirajo dostop javnosti do informacij iz pravosodja. Med njimi predvsem 117. člen Zakona o sodiščih, ki določa, da pravnomočne sodbe niso informacije javnega značaja in da torej dostop do sodb po predlogu zakona ne bo mogoč niti na zahtevo. Prav tako nasprotujemo določbam 40. in 39. člena istega zakona ter v povezavi z njima določbam 37. člena Zakona o sodniški službi, ki zapirajo nekatere informacije o sodniški službi, kot so podatki o plačah ali o prenehanju službenega razmerja sodnikov, ki so za vse druge javne funkcionarje, tudi denimo poslance in ministre, javne.

Društvo novinarjev je že leta 2020 protestiralo proti tako imenovani »[prelomni sodbi](#)«, s katero je vrhovno sodišče odstopilo od dolgoletne prakse in »povozilo« Zakon o dostopu do informacij javnega značaja (ZDIJZ). Ta zakon namreč vsem državljanom, ki do dostopa do dokumentov iz tožilskih ali sodnih spisov niso upravičeni po področni zakonodaji, dostop omogoča po ZDIJZ. Posledica te sodbe je bilo več kot 20 pritožb, ki so jih novinarji, odvetniki in državljani zaradi zavračanja posredovanja pravnomočnih sodb vložili pri Informacijskem pooblaščenca RS (IP). Vrhovno sodišče je v kasneje objavljenem stališču sicer pojasnilo, da so si sodišča, med njimi tudi vrhovno sodišče samo, narobe razlagala omenjeno sodbo in da naj sodišča »ob veljavnih zakonskih podlagah zagotavljajo novinarjem dostop do odločitev sodišč (torej predvsem tudi do sodb)«. Vendar pa je sodišče že takrat v primeru zavrnjene zahteve za posredovanje informacij državljane napotilo na upravno sodišče, ne pa na pritožbo po ZDIJZ pri informacijskem pooblaščenca. Vrhovno sodišče je torej zavzelo stališče, da je javnost upravičena do dostopa do odločitev sodišč, vendar pa so sodni postopki kot taki izvzeti iz pravil dostopa do informacij javnega značaja, ne glede na to, da so sodišča in tožilstva zavezanci po ZDIJZ. To pomeni, da je javnost upravičena ne le do pravnomočnih sodb, ampak tudi do informacij in dokumentov iz predkazenskih, kazenskih in sodnih postopkov.

Država je k razrešitvi dileme, ali tudi za dostop do sodnih in tožilskih spisov velja zakon o dostopu do informacij, pristopila s pozitivno določbo v leta 2020 sprejeti noveli zakona o kazenskem

postopku, ki je potrdila, da ima javnost ob upoštevanju pravice do varovanja kazenskega postopkapravico do dostopa do informacij po ZDIJZ tudi v posameznih kazenskih zadevah.

V društvu novinarjev smo vsakokrat, ko je prišlo do poskusov odstopanja od že doseženih standardov transparentnosti in zapiranja informacij za novinarje, državljane in javnost, temu nemudoma in odločno nasprotovali, zato nas preseneča, da je ministrstvo za pravosodje v najnovejših predlogih zakonov, ki urejata delo sodišč, ponovno poskusilo z zapiranjem tako osnovnih informacij, kot so pravnomočne sodbe sodišč.

Opozarjamo, da je Slovenija ratificirala tudi Konvencijo Sveta Evrope o dostopu do uradnih dokumentov, tako imenovano Tromso konvencijo, ki se uporablja od 1. julija 2023 dalje, in s tem podala izrecno izjavo, da konvencija v Sloveniji zavezuje tudi sodno oblast, in sicer v celotni sferi njenega delovanja (tudi sojenju).

Konkretni komentarji na predlog sprememb Zakona o sodiščih

117. člen:

Navedeni člen ureja proaktivno objavo sodne prakse, ob tem pa v osmem odstavku določa, da sodne odločbe, ki ne bodo proaktivno in na podlagi izbora sodišča samega objavljene na spletnih straneh sodstva, ne štejejo za informacijo javnega značaja. Novinarji in ostala javnost tako niti na zahtevo po ZDIJZ ne bodo imeli več pravice dostopati do pravnomočnih sodnih odločb. S tem se bo občutno zmanjšal že vzpostavljeni nivo transparentnosti sodne prakse. Takšen predlog, ki v predlogu zakona niti ni obrazložen, po mnenju društva novinarjev grobo posega v že uveljavljeno prakso IP in sodno prakso ter je v nasprotju z že navedeno Tromso konvencijo zato predlagamo, da se določba osmega odstavka 117. člena v celoti črta.

40. člen v povezavi z 39. členom

Drugi odstavek 40. člena med drugim določa, da podatki iz centralne kadrovske evidence za sodnike niso javno dostopni, razen podatkov iz 2., 4., 5., 11. in 12. točke tretjega odstavka 39. člena.

Javnosti po predlogu tako ne bodo dostopni:

- podatki o opravljanju funkcij, sodelovanju v projektih skupin in opravljanju drugega dela v interesu delodajalca;
- podatki o izkušnjah iz evropskih in mednarodnih zadevah ter institucijah;
- podatki o prenehanju službenega razmerja;
- podatki, potrebni za obračun plače;
- ocene sodniške službe.

Predlog zakona s tem uvaja poseben režim za sodnike, ne glede na to, da tretji odstavek 6. člena ZDIJZ določa, da so vsi podatki v zvezi z opravljanjem javne funkcije (to velja za vse javne funkcionarje) javni. Da so plače v javnem sektorju javne, tudi za sodnike, v 38. členu določa tudi Zakon o sistemu plač v javnem sektorju. V društvu novinarjev smo prepričani, da razkritje teh

podatkov ne posega v neodvisnost sodnikov pri opravljanju sodniške službe, njihovo zapiranje pa lahko močno posega v pravico javnosti do nadzora nad delom sodne veje oblasti.

Predlagamo, da se določba drugega odstavka 40. člena predloga zakona črta ali pa da se določi, da so javnosti dostopni vsaj še zgoraj navedeni podatki.

Komentar na predlog sprememb Zakona o sodniški službi

37. člen

Tretji odstavek 37. člena predloga zakona določa, da podatki iz osebne spisa sodnika v nobenem primeru niso dostopni javnosti. Tudi do sedaj je veljalo, da podatki iz osebne spisa sodnika niso absolutno javni, vendar pa so, kadar so v neposredni zvezi z opravljanjem javne funkcije (kot so na primer podatki o kvalifikacijah sodnika, ki jih ta mora imeti za opravljanje sodniške službe), dostopni tudi na podlagi ZDIJZ. Predlagana sprememba je sodnike, kot edine izmed funkcionarjev vseh treh vej oblasti, katerih podatki v zvezi z opravljanjem javne funkcije so v skladu s tretjim odstavkom 6. člena ZDIJZ javni, v celoti izvzela. V društvu novinarjev nasprotujemo sprejetju te določbe in predlagamo, da se v celoti črta, saj smo prepričani, da je korak nazaj in korak v smeri zapiranja sodišč in sodnikov pred nadzorom javnosti.

Znova se sprašujemo, ali je pravosodje v načelu odprto in zavezano transparentnosti ter zavezanec za dostop do informacij javnega značaja ali pa je zaprt sistem, ki javnosti ne pripušča k informacijam o svojem delovanju, pa najsi bodo to pravnomočne obtožnice, informacije o poteku postopkov, rokov, vprašanja o tem, zakaj je neka zadeva zastarala, zakaj je v podobnem primeru sprejeta drugačna določitev, pa vprašanja o plačah tožilcev in sodnikov, ocenah uspešnosti njihovega delovanja ..., da o sodnih odločbah sploh ne govorimo. V društvu novinarjev smo prepričani, da je ta drugi pristop, ki je na žalost tisti, ki se še vedno in ponovno uveljavlja, napačen.

V Ljubljani, 6. 11. 2023

Upravni odbor Društva novinarjev Slovenije